UDK: 028.02
316.7
Originalni naučni rad

https://doi.org/10.21301/eap.v21i3.10

Milica Jović

Pedagoški fakultet u Somboru, Univerzitet u Novom Sadu
https://orcid.org/0009-0003-4780-1526
milicajovic.mn@gmail.com

Snežana Štrangarić

Pedagoški fakultet u Somboru
Univerzitet u Novom Sadu
https://orcid.org/0000-0002-8131-5164
snezanajelacic@yahoo.com

„Cela kuća postaje biblioteka": strategije organizovanja prostora kućnih biblioteka

Apstrakt: Rad se bavi analizom kulturne prakse posedovanja knjiga u okviru kućnih biblioteka. Primenom tehnike intervjua ispitivan je način na koji pojedinci, koji imaju razvijene čitalačke navike i smatraju se ljubiteljima knjiga, percipiraju svoju kućnu biblioteku. Interpretirane su i strategije koje se primenjuju pri organizaciji prostora kućnih biblioteka, kao i značenja koja se pripisuju estetskoj komponenti takvih prostora. Rezultati ukazuju na raznolikost poimanja, ali zajedničko im je to da se kućne biblioteke doživljavaju kao mesta namenjena ličnom razvoju i sticanju znanja. Takođe, učesnici istraživanja primenjuju različite strategije organizovanja kućne biblioteke, gde se dominantno ističe estetska komponenta. Iako se često susreću s problemom nedostatka prostora, naši sagovornici ne izražavaju nameru da prestanu s uvećavanjem broja knjiga koje poseduju, niti da ih zamene knjigama u elektronskom formatu. Istraživanje pruža kvalitativan doprinos dubinskom razumevanju vezanosti za knjigu i kućnu biblioteku, kao i osvetljavanju subjektivne dimenzije svakodnevnog iskustva.

Ključne reči: knjige, posedovanje knjiga, kućna biblioteka, prostor, čitalačke navike

Uvod

Iako je ubrzan i dinamičan razvoj informacionih tehnologija u savremenim društvima iznedrio određene digitalne alternative, čini se da knjiga u svom tradicionalnom, fizičkom obliku ipak ne gubi na značaju (Božić 2011; Phillips and Kovač 2022; Rodger 2018; Štrangarić 2022). U oblasti obrazovanja pozitivni efekti koje posedovanje knjiga u vlastitom domu ima na akademska postignuća učenika potvrđeni su studijama na velikim uzorcima (Addido et al. 2025; Erik-

sson et al. 2022; Evans et al. 2010; Heppt et al. 2022), s obzirom na to da okruženost knjigama utiče na izgradnju specifične kulture učenja tokom procesa socijalizacije (Evans et al. 2014; Sikora et al. 2019). Posedovanje knjiga ocenjeno je kao značajan indikator kulturnog kapitala u njegovom opredmećenom obliku (Radulović 2020; Rodić Lukić et al. 2020), te se proučava u širem kontekstu teorije društvene i kulturne reprodukcije (Burdije i Paseron 2014) u istraživanjima nastalim na liniji nasleđa Pjera Burdijea (Pierre Bourdieu). Knjige u okviru kućne biblioteke u tom smislu predstavljaju resurs koji oblikuje kulturne prakse, a time i specifičan stil života koji je klasno uslovljen (Burdije 2023).

Na temelju navedenih teorijskih polazišta, dosadašnja istraživanja u domenu kulturne potrošnje dominantno su kvantitativnog tipa, te pružaju dragocene uvide u ulogu i značaj koje knjiga i čitanje zauzimaju u savremenim uslovima (Karadeniz and Chan 2015), ukazujući na mnogobrojne prednosti razvijenih čitalačkih navika, kao što su razvoj kritičkog mišljenja, obogaćivanje rečnika, unapređivanje veština pisanja (Hicks 2023), pa čak i na tendenciju da ljudi koji čitaju knjige u proseku žive i do dve godine duže u odnosu na one koji ne čitaju (Bavishi et al. 2016; Vero 2019). Takođe, rezultati kvantitativnih istraživanja ukazuju na načine na koje su čitalačke navike i ukusi mapirani u okviru društvene strukture, gde se, pored klasno-slojnih i obrazovnih, uočavaju i rodne nejednakosti, s obzirom na to da žene čitaju više od muškaraca (Jabbar and Warraich 2023; Karadeniz and Can 2015; Štrangarić 2022). Jedno od istraživanja identifikuje da je tipična osoba koja kupuje knjige žena životne dobi između 36 i 45 godina, s visokim stepenom formalnog obrazovanja, koja živi u domaćinstvu s visokim primanjima (Kraus 2025).

Međutim, u naučnom diskursu znatno je slabije zastupljen kvalitatitivni pristup kojim bi se osvetlila subjektivna iskustva pojedinaca i koji bi doprineo dubinskom razumevanju njihove interakcije s knjigom. Ono što je potrebno je dalji razvoj sociologije čitanja kao posebne sociološke discipline u okviru koje bi se u centar analize postavila agensnost čitalaca (Thumala Olave 2018).

U našem istraživanju bavićemo se iskustvom posedovanja knjiga. Postavlja se pitanje šta je to što motiviše pojedince u procesu donošenja odluke da poseduju knjige, iako bi do njih mogli doći tako što će ih pozajmiti iz biblioteke ili ih pročitati na elektronskom čitaču koji zauzima znatno manje prostora. Nastojaćemo da otkrijemo načine na koje je knjiga percipirana, kao i načine na koje se proizvode značenja koja se pripisuju posedovanju knjiga u okviru kućne biblioteke. Takođe, prikazaćemo obim posedovanja knjiga u domu učesnika istraživanja. S tim u vezi, mikro nivo analize u našem istraživanju uključuje i opisivanje svakodnevnih praksi koje se odnose na organizaciju prostora kućne biblioteke. U krajnjoj liniji, usmerićemo se ka razumevanju značaja koji se pripisuje estetskoj komponenti kućnih biblioteka.

Knjiga kao materijalno i kao kulturno dobro

Proučavanje iskustva privrženosti knjigama na mikro nivou može se kontekstualizovati u tri analitičke ravni: percepcija knjige kao visoko vrednovanog kulturnog dobra, ispitivanje samih čitalačkih praksi i posmatranje knjige kao materijalnog dobra. Navedene komponente, iako konceptualno distinktivne, međusobno su duboko povezane i isprepletene (Thumala Olave 2020).

Rezultati empirijskih istraživanja pokazali su da se knjizi prevashodno pripisuje simboličko značenje, te da se ona percipira kao vrednost koju je potrebno čuvati (Stanić i Jelača 2017, 195). Ranije studije pokazale su da se knjiga najčešće poima kao simbol obrazovanja i znanja, dok se u manjoj meri percipira kao simbol interesovanja, ljudske sposobnosti, civilizacije, umetnosti i društvenog statusa (Dragičević-Šešić 1993). Kao jedna od osnovnih motivacija za čitanje u slobodnom vremenu navodi se zadovoljstvo sticanja znanja i informisanosti. Na osnovu prikupljenih podataka utvrđena je tipologija čitalaca koja obuhvata: saznajno-orijentisanog čitaoca, čiji je primarni cilj sticanje znanja i prikupljanje informacija; zabavno-orijentisanog čitaoca, kome čitanje dominantno služi za razonodu i opuštanje; rekreativno-eskapističkog čitaoca, za koga čitanje predstavlja beg od stvarnosti i svakodnevnih briga; emocionalno-romantičnog čitaoca, kome praksa čitanja predstavlja oblik katarze; dok peti tip podrazumeva estetski orijentisanog čitaoca koji ceni umetnički elemenat književnog dela (Dragičević-Šešić 1993). Na sličnu tipologiju pozivaju se Stanić i Jelača u novijem istraživanju, gde se razlikuju: informaciono čitanje (kome je cilj dolaženje do konkretne informacije), evazivno čitanje (kojim se nastoji izmestiti iz stvarnog sveta i putem književnih likova doživeti ono za čime se čezne), kognitivno čitanje (koje za cilj ima spoznaju sveta i njegovih zakonitosti) i literarno čitanje (kojim se traži smisao života i prelazak granica egzistencije) (Stanić i Jelača 2017, 181).

U kontekstu posmatranja knjige kao materijalnog dobra, posedovanje velikog broja knjiga u privatnom prostoru može se tumačiti i kao odraz konzumerizma, odnosno potrošačke kulture koja odlikuje savremena kapitalistička društva. From smatra da se pojedinci u modernim društvima sve više orijentišu ka posedovanju, a sve manje ka ličnom razvoju i autentičnosti, odnosno primat preuzima „imati” umesto „biti” (From 2020). U tim uslovima i knjige podležu procesu komodifikacije. Ovakvo tumačenje primenljivo je u situacijama kada se knjige kupuju impulsivno, pod uticajem reklamnih sadržaja koji se dominantno šire putem društvenih mreža i koji kod čoveka podstiču stvaranje osećaja da je nešto propustio i da mora probati sve (Bodrijar 2023). Iz tog razloga, potrebno je ispitati koliko se knjige koje se nabavljaju zaista i čitaju i koji su razlozi za posedovanje nepročitanih knjiga. Japanski jezik prepoznaje termin *tsundoku*, kojim se označava kupovina knjiga koje se nikada ne čitaju i koje se gomilaju

s ostalim nepročitanim knjigama. Ipak, smatra se da posedovanje nepročitanih knjiga nije svedeno samo na materijalno posedovanje. Naime, nepročitane knjige mogu se poimati i kao svojevrsni istraživački alat u pribavljanju znanja i obezbeđivanju njegove dostupnosti kad god je to potrebno (Da Col 2015; Štrangarić 2022, 177).

Takođe, prilikom ispitivanja fenomena posedovanja velikog broja knjiga potrebno je osvrnuti se i na praksu kolekcionarstva knjiga, gde se za cilj postavlja pribavljanje i posedovanje određenih primeraka knjiga kojima se pripisuje određena vrednost i značaj – raritetnih izdanja, prvih izdanja, različitih izdanja iste knjige i slično. Neke od manifestacija kolekcionarstva opisuje Valter Benjamin, koji u svom eseju *Raspakujem svoju biblioteku: beseda o kolekcionarstvu* ističe da je „za istinskog kolekcionara (...) prava sloboda svih knjiga negde na njegovim policama" (Benjamin 2017, 15), te kako je „posed najdublji odnos koji čovek može uopšte da ima prema stvarima (...), ali ne tako da one žive u njemu, nego da je on taj koji živi u njima" (Benjamin 2017, 20).

Pri analiziranju fenomena kolekcionarstva knjiga, a samim tim i fenomena posedovanja knjiga u kućnoj biblioteci, otvara se pitanje prostora koji se namenjuje za odlaganje knjiga. Benjamin smatra da u životu kolekcionara postoji dijalektična tenzija između reda i nereda (Benjamin 2017), dok Mangel ocenjuje da „prostor u kojem držimo svoje knjige upravlja našim odnosom prema njima" (Mangel 2008, 117). Mangel biblioteku percipira kao zaseban entitet koji, konstantno rastući i uvećavajući se, prevazilazi potencijalna ograničenja koja se odnose na njegovu veličinu i prostor koji zauzima.

U tom kontekstu, interesantno je posvetiti pažnju načinima na koje se rešava problem nedostatka prostora za skladištenje knjiga. Neki od njih podrazumevaju nabavku novih polica, premeštanje knjiga u druge prostorije u kući, ređanje knjiga na mesta koja nisu prvobitno za to predviđena i slično. Rezultati istraživanja pokazali su da se ljudi koji u svojoj kući imaju veliki broj knjiga koje su već pročitali retko odlučuju da ih čitaju ponovo, ali ipak ne izražavaju nameru da ih se na bilo koji način reše (Thumala Olave 2020). Razlozi zbog kojih je pojedincima teško da se razdvoje od knjiga koje poseduju najčešće su sentimentalne prirode, posebno ako su knjige nasleđene ili dobijene na poklon, te simbolizuju i afektivnu vezanost za osobe od kojih su potekle. Snažna afektivna vezanost za sopstvene knjige primećuje se i u nalazu istraživanja da ljudi s velikim kućnim bibliotekama ne žele da pozajmljuju svoje knjige drugima, pretežno jer strahuju da neće biti vraćene (Thumala Olave 2020).

Jedna od opcija za rešenje problema prostora za knjige je čitanje knjiga u digitalnom formatu, s tableta ili elektronskih čitača poput Kindle-a. Prednosti čitanja na ovakav način su očigledne: elektronski čitač može da obuhvati veliki broj naslova, lakši je za transport i praktičan za upotrebu, jer omogućava brz i jednostavan pristup izabranom štivu. Elektronske knjige imaju značajnu ulogu u

situacijama kada je neka od knjiga koja je tražena nedostupna u tradicionalnom obliku ili je na stranom jeziku, te je njeno dobavljanje otežano (Štrangarić 2022).

Ipak, čitanje u ovom obliku ima funkciju dopune postojećim čitalačkim praksama, ali ne i njihove zamene. Dok savremene tehnologije pružaju potencijal za razvoj novih formi čitanja, digitalno okruženje može imati i negativne posledice (Schüller-Zwierlein et al. 2022). S kognitivnog aspekta, smatra se da je čitanje s ekrana fragmentarnije i površnije u odnosu na čitanje s papira koje pruža dublje razumevanje pročitanog i veću uključenost čitaoca (Kovač and Van der Weel 2018). U prilog tezi da knjiga u tradicionalnom, štampanom formatu ne gubi na značaju govore i podaci Evropskog udruženja izdavača, koji navode da je više od 80% svih prodatih knjiga u Evropskoj uniji u 2024/25. godini u štampanom formatu (FEP 2025). Ocenjuje se da su razlozi zbog kojih se ljudi i dalje češće odlučuju za knjige u fizičkom obliku ti što elektronske knjige ne generišu takvu vrstu afektivne vezanosti kao fizičke knjige koje se mogu držati, zagrliti, mirisati, premeštati s jedne police na drugu, čime se omogućava uživanje u estetskoj komponenti koju okruženost knjigama pruža (Thumala Olave 2020). Iz tog razloga, možemo se podsetiti stava koji su u svom dijalogu izneli Žan-Klod Karijer i Umberto Eko navodeći da ne treba da se nadamo da ćemo se uskoro rešiti knjiga (Karijer i Eko 2011).

Metodološki okvir

Predmet empirijskog istraživanja jeste otkrivanje značaja koji posedovanje kućnih biblioteka ima za pojedince koji se identifikuju kao ljubitelji knjiga i čitanja. *Cilj* istraživanja predstavlja ispitivanje prostorno-organizacionih aspekata fenomena posedovanja knjiga u okviru kućne biblioteke. U skladu s navedenim predmetom i ciljem istraživanja formulisani su sledeći zadaci istraživanja:

- razumevanje percepcije knjige i kućne biblioteke
- opisivanje obima i načina posedovanja knjiga u domu učesnika istraživanja
- interpretacija načina organizacije prostora kućne biblioteke
- razumevanje značaja koji se pripisuje estetskoj komponenti kućne biblioteke

Istraživanjem su obuhvaćeni pojedinci koji imaju razvijene čitalačke navike i sebe smatraju ljubiteljima knjiga, što implicira da je *uzorak* formiran kombinovanjem namernog i prigodnog tipa uzorkovanja. Iako je reč o neprobabilističkom uzorku, odnosno uzorku koji nije formiran na osnovu teorije verovatnoće, učesnici istraživanja imaju različite sociodemografske karakteristike. Uzorak obuhvata 30 učesnika, a njegovu strukturu čini 7 učesnika i 23 učesnice, uzrasta od 26 do 73 godine. Rodna distribucija uzorka je neravnomerna, što predstavlja metodološko ograničenje, ali potrebno je uzeti u obzir i to da je tema kojom

se bavimo prijemčivija ženskoj populaciji, te da žene imaju razvijenije čitalačke navike od muškaraca (Jabbar and Warraich 2023; Karadeniz and Can 2015; Štrangarić 2022). Učesnici u našem istraživanju bave se različitim profesijama, kao što su univerzitetski profesor, prodavac, novinar, šivač, bibliotekar, distributer veterinarskih lekova, muzičar, poljoprivrednik, samostalni preduzetnik, programer, učitelj, frilenser... Među učesnicima ima i penzionera. Obrazovni status je u rasponu od završene osnovne škole do doktorskih akademskih studija. Svi sagovornici su s područja Vojvodine i stanovnici su Sombora, Sivca, Crvenke, Kule, Novog Sada i Zrenjanina.

Postupak prikupljanja podataka podrazumevao je primenu *tehnike* intervjua, a kao *instrument* korišćen je upitnik odnosno protokol za sprovođenje intervjua polustrukturisanog tipa. Za polustrukturisani upitnik karakteristično je da sadrži pitanja koja su prethodno formulisana, ali nisu striktno određena, kako bi se omogućila fluidnija interakcija između istraživača i sagovornika. Na taj način istraživač ima mogućnost da modifikuje pitanja tokom trajanja razgovora u skladu s potrebama koje nalažu tok i dinamika same konverzacije. S druge strane, sagovornik nije ograničen na prethodno ustanovljenu formu razgovora već je slobodan da prenese svoje iskustvo i elaborira one elemente koje ocenjuje relevantnim (Marvasti 2004). Dakle, kao jedna od najčešće primenjivanih kvalitativnih istraživačkih tehnika (Spasić 2020) polustrukturisani intervju kombinuje elemente formalnog intervjua s elementima neformalnog razgovora gde se naglasak stavlja na narativ i tumačenja samih aktera (Vilig 2013) i u okviru koga se uspostavlja egalitarniji odnos između istraživača i sagovornika. Primena kvalitativnog pristupa omogućava sagledanje bogatstva i kompleksnosti iskustva pojedinca i razumevanje značenja i smisla koje pojedinac svom iskustvu pripisuje. U našem istraživanju postavljena su pitanja deskriptivnog tipa (na primer: „Koliko knjiga imate u kući?"), strukturalnog („Na koji način je organizovana vaša kućna biblioteka?") i evaluativnog tipa („Kako doživljavate svoju bibilioteku?", „Šta za vas predstavlja knjiga?").

Učesnicima su pre početka procesa prikupljanja empirijske građe pružene sve neophodne informacije o predmetu istraživanja, kao i o postupku istraživanja koji uključuje snimanje vođenog razgovora. Takođe, objašnjeno je da će prikupljeni podaci biti upotrebljeni isključivo u naučne svrhe, te da će odgovori biti anonimizovani i kodirani. Vreme trajanja realizovanih intervjua kretalo se od 10 do 57 minuta. Nakon uspešne realizacije, pristupljeno je izradi transkripata snimljenih intervjua, a tumačenje prikupljenih podataka sprovedeno je primenom interpretativne fenomenološke analize. Faze analize obuhvatale su iščitavanje transkripata, sačinjavanje komentara deskriptivnog i konceptualnog karaktera, a potom i identifikaciju osnovnih tema i podtema. Teme i podteme su grupisane u klastere koji odgovaraju zadacima istraživanja i na taj način će biti prikazane u rezultatima.

Rezultati

Percepcija knjige i kućne biblioteke

Kada je u pitanju percepcija kućne biblioteke, odnosno otkrivanje značenja koje pojedinci pripisuju posedovanju knjiga u sopstvenom domu, rezultati variraju. Dominantno se izdvaja podtema kojoj je dodeljen naziv *biblioteka kao utočište*, s obzirom na to da naši sagovornici, bez obzira na nivo obrazovanja, godine života ili rodnu pripadnost, kućnu biblioteku doživljavaju kao svojevrstan oblik eskapizma i naglašavaju njenu katarzičnu funkciju. Tako su, pored odgovora „utočište”, zabeleženi i: „mesto za opuštanje”, „duhovno ognjište”, „raj”, „prozor u onostrano”.

S druge strane, podtema koja je slabije zastupljena, a za koju se odlučuju i muškarci i žene koji imaju preko 40 godina i visok stepen formalnog obrazovanja, označena je sa *biblioteka kao prostor za rad*. Za ove sagovornike kućna biblioteka ima pretežno utilitarnu funkciju, te predstavlja: „mesto za visoku koncentraciju”, „izvor ideja”, „mesto za prebiranje misli”, „alat za informisanje”, „mesto za pronalaženje odgovora”, „neiscrpan izvor saznanja”, „nužnost”, „neophodnost”, „mesto za pronalaženje motivacije i inspiracije”. Izdvaja se mišljenje u kome pronalazimo percepciju kućne biblioteke kao „dokaz duhovnosti i bogatstva”, čime se ističe dualnost knjige kao materijalnog i kulturnog dobra.

Ipak, daljim uvidom u empirijsku građu primećujemo da su navedene podteme – bibilioteka kao utočište i biblioteka kao prostor za rad – deo jedinstvene, glavne teme kojoj je dodeljen naziv *biblioteka kao mesto za lični razvoj i napredak*. Dakle, bez obzira na to da li preovlađuje viđenje biblioteke kao mesta za relaksaciju, pa čak i bega od stvarnosti i svakodnevnih problema ili se više naglašava njena praktična primena, gotovo svi sagovornici kućnu biblioteku doživljavaju kao prostor koji je namenjen razvoju i unapređenju individualnih kapaciteta, te iz tog razloga predstavlja značajan element njihovog životnog stila i identiteta.

Takođe, želeli smo da otkrijemo i šta sama knjiga simbolizuje, odnosno kako je knjiga percipirana. Glavna tema koja se izdvojila je *knjiga kao simbol znanja*, jer je upravo ovo mišljenje najčešće zabeleženo, nevezano za sociodemografske karakteristike. Navedenu temu ilustruju i odgovori u kojima se knjiga poima kao simbol „obrazovanja”, „nove spoznaje”, „informacija”, „istine” i „mudrosti”. Izdvojili smo i sledeća razmišljanja:

> I20A2025: Knjiga je osoben univerzum, podsticaj i putokaz, kulturološki, saznajni simbol humanizacije društva, mera njegove duhovnosti i napretka.
>
> I30A2025: Mislim da knjiga simbolizuje (ili bi tako trebalo da bude) ljudsku potrebu za znanjem, promišljanjem, razumevanjem, duhovnošću, lepotom, kulturom, nadahnućem...

U okviru teme *knjiga kao simbol znanja* definisana je i jedna podtema koju možemo nazvati *knjiga kao simbol iskustva*, u kojoj se knjiga percipira kao „druga stvarnost", „prozor u svet", „osmatračnica sveta", „sloboda", „mašta", „nepresušni izvor inspiracije i zabave", a navode se i sledeća mišljenja:

> I7A2025: Pa knjiga je... jedno novo iskustvo... tvoje ili tuđe, koje ti imaš šansu da, na neki način, proživiš. Knjiga je esencija jednog doma, duša jedne kuće, bukvalno. Po meni ne postoji prijatan osećaj u kući ukoliko u toj kući nema knjiga.
>
> I6A2025: Knjiga? Sve. Knjiga je putovanje u nepoznato, knjiga je jedan život u malom, knjiga je nauka, knjiga je avantura, knjiga je pouka, knjiga je savetnik, sve.

Obim i način posedovanja knjiga

Na osnovu odgovora koji su dobijeni na pitanje o broju posedovanih knjiga u sopstvenom domu ustanovljeno je da se on kreće u rasponu od 30 knjiga (I10A2025) do preko 3000 knjiga (I11A2025). Mnogi sagovornici nisu znali precizno da odgovore, te preovladava odgovor „nekoliko stotina knjiga". Na pitanje da li pored tradicionalnih, fizičkih knjiga, čitaju i knjige u elektronskom formatu, neki od sagovornika su odgovorili potvrdno. Među njima su uglavnom visokoobrazovani sagovornici koji u tom formatu čitaju naučnu i/ili stručnu literaturu, ali i kod njih su takvi oblici čitanja samo povremeni. Samo neki od učesnika navode da često čitaju e-knjige iz uživanja, a u pitanju su visokoobrazovane ženske osobe, pretežno ispod 30 godina. Izdvaja se sledeće mišljenje:

> I19A2025: Čitam sve to, ali najviše elektronske... Najveća, po meni, prednost i zašto sam ja uopšte počela... jeste zato što su kod nas jako slabi sa prevodima, a skuplje su knjige na engleskom i onda sam ja još od osnovne škole, kad sam naučila engleski, počela da ih skidam na telefon i da čitam na telefonu, zato što ih prosto nema u Srbiji. Sad smo malo bolji nego tada... Mislim da time imamo pristup većem broju knjiga, pogotovo ako ne možemo da ih priuštimo, jer ja tad nisam ni mogla da kupim u toj količini knjige koje sam mogla da pročitam. I sad mislim... okej, Kindl sam po sebi je samo lepši za oči u odnosu na telefon, ali to je neka prednost elektronskih čitača knjiga, za mene.

Naši sagovornici ipak preferiraju tradicionalni oblik knjige, a mišljenje koje to ilustruje glasi:

> I1A2025: Isključivo čitam štampane knjige. Nemam ništa protiv elektronskih i smatram da savremeni način života za mnoge ljude, pogotovo za ljude koji su mlađi od mene, donosi nove oblike čitanja i ja njih u tome podržavam, ali za mene je čitanje isključivo u fizičkoj formi, zato što je to jedini način da se ja povežem sa knjigom. Mogu da čitam ono što je na kompjuteru, ako nemam drugu opciju, ali to jednostavno ne budi taj osećaj u meni kakav izazove fizička knjiga.

Naši sagovornici uglavnom nisu pročitali sve knjige koje poseduju. Među njima ima onih koji znaju tačan broj nepročitanih knjiga, a takođe izražavaju i nadu da će ih sve jednog dana pročitati. Na pitanje kako su pribavili knjige koje još uvek nisu pročitali, mnogi sagovornici navode da su ih kupili s namerom da ih pročitaju, dok su neki izjavili da su pretežno u pitanju knjige koje su dobili na poklon ili knjige koje su nasledili. Poklonjenim i nasleđenim knjigama pripisuje se sentimentalna vrednost, a sagovornici navode da ih nisu pročitali jer nisu bliske njihovim čitalačkim afinitetima ili iz razloga što još uvek nisu pronašli vreme da im se posvete. O tome svedoče sledeća iskustva:

> I6A2025: Puno knjiga smo dobili na poklon, zato što ljudi znaju da volimo knjige, da čitamo i imamo čak jednu poznanicu, prijateljicu, koja nam često donese puno knjiga. I ona voli da čita, pa, pošto ima mali stan, onda ona to sve upakuje u neke kese i donese. Nisam sve te knjige pročitala, ali deo jesam. Te knjige biram onako... po osećaju... za koju se uhvatim.
>
> I25A2025: Knjige koje su mi drugi poklonili sam sve pročitala, jer me zanimalo zašto je baš ta knjiga namenjena meni. Nasleđenih imam dosta, jer mi je baka bila učiteljica, koje nisam sve pročitala.

Deo sagovornika koji svoju kućnu biblioteku doživljava i koristi kao prostor za rad nepročitane knjige pretežno percipira kao alat koji mu je dostupan u procesu pribavljanja znanja i informacija:

> I26A2025: Profesionalni razlozi su u pitanju... Svaka knjiga je konsultovana, svaka je pregledana, ali da sam svaku pročitala od korica do korica, nisam. Čitam delove, ono što mi treba trenutno i... pričam o stručnoj literaturi... i onda to čeka da se steknu uslovi ili da me neka tema opet privuče, pa im se vraćam... Dakle, da, ima knjiga koje nisu pročitane ali nema nijedne koja stoji neotvorena i nepogledana... Ja knjigu kupujem zbog tog parčeta koje me zanima, tako da ne stignem možda celu da je iščitam i izguštam natenane, ali je svakako koristim. Hoću reći, ne kupujem ih bez veze.

U našem istraživanju vrlo retko smo nailazili na iskustva koja bi se mogla povezati s impulsivnom kupovinom, kao odrazom savremenog konzumerizma, odnosno potrošačke kulture. Izdvaja se sledeće mišljenje:

> I2A2025: Pa, (kupila sam je) zato što me je zainteresovao i pisac i naslov i možda je u tom trenutku bila aktuelna, svi su pisali o toj knjizi, mislila sam da bi me interesovalo...

Ipak, među sagovornicima ima i onih koji navode da su pročitali sve knjige koje poseduju i interesantan podatak je da su u pitanju žene, te i ovde primećujemo rodne razlike.

Organizacija prostora kućne biblioteke

Kada su u pitanju podaci koji ukazuju na prostornu dimenziju kućne biblioteke, primećujemo da učesnici istraživanja koriste različite strategije organizovanja. Dok neki od sagovornika navode kako su knjige koje poseduju raspoređene na jednom mestu, odnosno u jednoj prostoriji u domu, ostali se odlučuju da knjige rasporede na više mesta u okviru stambenog prostora.

Iako se međusobno ne isključuju, u analitičke svrhe mogli bismo izdvojiti dve teme na osnovu kriterijuma kojem se daje prednost pri organizovanju knjiga. Prvi kriterijum označen je kao *funkcionalan* i za njega se, očekivano, odlučuju sagovornici koji kućnu biblioteku primarno doživljavaju kao prostor za rad i koji imaju najviši stepen formalnog obrazovanja – završene doktorske akademske studije. Takođe, ovaj kriterijum dominantnije biraju muškarci u odnosu na žene, a knjige se organizuju prema oblastima interesovanja u cilju da budu dostupne i da ih je lako pronaći kada je to potrebno. Na ovom mestu je posebno važno izdvojiti mišljenje sagovornika koji poseduje preko 3000 knjiga:

> I11A2025: Cela kuća postaje biblioteka. Dakle, ima ih gotovo u svakoj sobi. Organizovana je tematski, tako da bi se moglo pronaći ono što me u određenom trenutku interesuje.

Drugi kriterijum smo označili kao *estetski* i za njega se dominantno odlučuju žene. U okviru ovog kriterijuma organizovanja primat se daje vizuelnom efektu s ciljem da kućna biblioteka pojedincu koji je poseduje pruži osećaj udobnosti i estetskog užitka, a ilustruje ga sledeće mišljenje:

> I1A2025: Nalaze se na jednom mestu. To je jedna veoma velika polica i vrlo je organizovana. To je jedan od aspekata mog hobija. Hobi čitanja knjiga za mene nije samo čitanje knjiga, nego i mnoge druge stvari, kao što su kupovina knjiga, kao što je praćenje bukstagramera na Instagramu (buktokere ne pratim, nemam TikTok), ali, dakle, praćenje preko društvenih mreža, odlazak u biblioteke, znači puno elemenata tog hobija postoji. Jedan od bitnih elemenata je rearanžiranje police. Kada dobijem neku novu knjigu, ona onda narušava čitav ekosistem moje police i treba da se uklopi. Uglavnom su knjige koje posedujem organizovane prema izdavačima – ne abecedno, ne prema žanrovima, već najčešće prema izdavačima i onda u okviru tog jednog izdavača gledam recimo da su poređane prema bojama korica. To je taj vizuelni efekat, koji mi je takođe bitan. Recimo, ako imam Booka-u na jednoj polici, ta polica je namenjena samo izdavaču Booka, ali onda prvo idu, ne znam, crvene Booka-ine, pa onda zelene i tako dalje. Recimo, isto, ako imam više knjiga od istog autora, one su jedna pored druge. Ukoliko imam neke autore koji su iz iste zemlje, na primer Francuske, oni su jedni pored drugih, tako da ima tu elemenata o kojima vodim računa kada slažem knjige. One nisu nasumično poređane na police.

Jedno od prenetih iskustava, pored načina organizovanja knjiga, tiče se i strasti za kolekcionarstvom:

> I13A2025: Sve su na jednom mestu. Znači, dnevni boravak koji ima police za knjige i to je to. Organizovana je tako što je slagana po nekim oblastima koje su... ne bibliotečki, znači UDK sistem i te stvari, nego po oblastima interesovanja, po celinama itd. *Mali princ* je izdvojen.
>
> INTERVJUERKA: Kao kolekcija?
>
> I13A2025: Da.
>
> INTERVJUERKA: A koliko ta kolekcija ima knjiga?
>
> I13A2025: Ta kolekcija trenutno ima oko 170 knjiga različitih izdanja *Malog princa* i nekih 25 izdanja knjiga koje se bave *Malim princem*.
>
> INTERVJUERKA: I to skupljate dugi niz godina?
>
> I13A2025: Dvadeset šest ili dvadeset sedam, tako nešto. Na različitim su jezicima, u različitim formatima, oblicima itd. Ima i CD-ova i stripova *Malog princa* i slikovnica *Malog princa* i najobičnijeg onog izdanja *Malog princa*, lektirnog izdanja... luksuzna izdanja...

U razgovoru o načinima organizovanja kućne biblioteke sagovornici ističu da se susreću s problemom nedostatka prostora za skladištenje knjiga. Neki od njih objašnjavaju kako su ovaj problem rešili kupovinom novih polica, prenošenjem knjiga u druge prostorije, čak i u drugi stambeni objekat, zatim poklanjanjem knjiga i prodajom knjiga. Izdvaja se sledeće mišljenje:

> I1A2025: Jesam, naravno da sam se susrela sa tim problemom i nije još uvek zvanično rešen, ali jedno od mogućih rešenja za mene trenutno je da knjige koje mi nisu posebno važne poklanjam ili čak prodajem, jer ne želim da preterujem. Znači, ta jedna veoma velika polica, mislim da je dovoljno velik fizički okvir za knjige i ne želim da kupim još jednu policu, iako bih možda mogla da nađem mesta za nju. Mislim da ne bi trebalo to da radim. Prosto, kada dođu nove knjige, neke koje su stare će otići. To su knjige koje sam pročitala, ali nisu na mene ostavile neki posebno značajan utisak da bih ih i dalje posedovala.

Međutim, iako mnogi od sagovornika navode da nisu uspeli da pronađu odgovarajuće rešenje za problem nedostatka prostora, nije primećeno da se ovaj problem percipira kao prepreka da se nastavi s nabavkom knjiga za kućnu biblioteku.

Estetska komponenta kućne biblioteke

Kada je u pitanju estetska komponenta organizacije prostora, knjige su dominantno organizovane tako da budu dostupne gledanju posetilaca. Iako je za samo čuvanje knjiga adekvatnije imati police koje se zatvaraju, ljubitelji knjiga se često odlučuju za police koje su otvorenog tipa, što znači da su dostupne

da budu gledane. S tim s vezi, sagovornici su uglavnom saglasni oko toga da prisustvo knjiga u nekom prostoru doprinosi njegovoj atraktivnosti, ali je primetno da ovom aspektu veći značaj pripisuju žene u odnosu na muškarce. Osnovna tema ovog segmenta nazvana je *knjige oplemenjuju prostor*, što možemo ilustrovati sledećim obrazloženjima:

> I3A2025: Da. Definitivno je lepša prostorija sa knjigama. Estetski mi je lepše. Meni je važno da se knjige vide. Volim te police, pa ispred knjiga neke slatke figurice, ne nešto preterano, da bude kičeraj, nego onako... možda ramovi sa slikama, pa neka figurica, pa možda neko malo cveće, tako, kombinacija... I onda neko osvetljenje možda na policama. Mislim da bi to baš dalo toplinu domu. To mi je plan da imam.
>
> I6A2025: Meni je kućna biblioteka najatraktivniji deo kuće koji možeš da pogledaš. Ne znam... to je meni hrana za oči moje, to je meni... kad bih dizajnirala prostor... kad bi mi neko radio dizajn prostora, sigurno bih tražila da bude biblioteka i u dnevnom boravku i u nekom prostoru koji je namenjen za biblioteku. Eto, mi smo imali to predsoblje veliko, koje nije služilo ničemu. Onako, dosta prostora i onda smo rešili da ga od poda do plafona prekrijemo policama i da to bude taj prostor u kome će biti knjige. I mislim da taj prostor treba da bude svetao, pristupačan, topao, da bude ambijent koji ti prija. Meni, lično, biblioteka je deo enterijera koji je na prvom mestu, bez konkurencije.

Neki od sagovornika se nisu složili s terminom „atraktivnost prostora", ali su istakli da knjige oplemenjuju prostor i čine da ambijent deluje toplije i prijatnije, dok domovi u kojima nema knjiga deluju sterilno (I17A2025). Jedan od sagovornika je preneo svoje iskustvo s kafićem u kome se nalazio veliki broj knjiga, zbog čega je poželeo da radi na takvom mestu i nakon nekog vremena se zaista tamo i zaposlio (I24A2025). S tim u vezi, još jedan od sagovornika je izneo stav da mu prija da vidi kada u kafićima postoji deo s knjigama, čak i u situacijama kada se te knjige ne uzimaju i ne diraju, jer to doprinosi ambijentu i daje pozitivnu energiju (I29A2025).

Diskusija i zaključak

Pri ispitivanju percepcije kućne biblioteke, odnosno pri interpretaciji značenja koje pojedinci koji sebe smatraju ljubiteljima knjiga pripisuju posedovanju knjiga u sopstvenom domu rezultati sprovedenog empirijskog istraživanja ukazuju na raznolikost poimanja. U nekim slučajevima, ističe se utilitarna funkcija kućnih biblioteka, te se one percipiraju kao prostor za rad i alat za informisanje. S druge strane, kućne biblioteke dominantnije se doživljavaju kao svojevrsno utočište ili sigurna luka, što bi se moglo okarakterisati kao određena vrsta eskapizma. Ipak, daljim uvidom u prikupljene podatke, naglašavanje katarzične funkcije kućne biblioteke ukazuje na to da se ona više percipira kao mesto za

relaksaciju od svakodnevnih obaveza i briga nego kao beg od stvarnosti i odgovornosti. Za ove učesnike kućne biblioteke su mesta na koja se oni povlače kako bi se odmorili, a čitanje im pomaže ne samo da se lakše nose sa svakodnevnim brigama i problemima kada im se vrate već i da tu svakodnevicu bolje razumeju i daju joj smisao. Ovakvo tumačenje u skladu je s rezultatima prethodnih istraživanja gde se zaključuje da razvijena praksa čitanja i uživanje u knjigama doprinose suočavanju s fizičkim i emocionalnim bolom i omogućavaju razumevanje sebe i drugih (Thumala Olave 2020, 4). Savremena sociologija čitanja, koja je fokusirana na značenja koja društveni akteri pripisuju iskustvu čitanja, prevazilazi binarne opozicije eskapizam/konfrontacija i indoktrinacija/otpor (Thumala Olave 2020, 3). Na tim osnovama, u našem istraživanju možemo zaključiti da se kućne biblioteke doživljavaju kao mesta namenjena ličnom razvoju i sticanju znanja. Ovakav zaključak dodatno možemo potkrepiti podatkom da za mnoge naše sagovornike knjiga predstavlja simbol znanja, što je u saglasnosti s nalazima ranijih istraživanja (Dragičević-Šešić 1993).

Sagovornici se opredeljuju za različite strategije organizovanja kućne biblioteke – od skladištenja knjiga u okviru jedne prostorije, do odlaganja knjiga u celom stambenom prostoru. Ono što je primetno je da se pri organizaciji posedovanih knjiga u okviru kućne biblioteke često naglašava estetska komponenta. Sagovornici u ovom procesu primenjuju određene sisteme organizovanja koje su samostalno ustanovili. Dominantno je mišljenje da knjige oplemenjuju prostor i čine da enterijer deluje toplije i prijatnije. Iz tog razloga, dizajniranje prostora kućne biblioteke ima za cilj da stvori ugodan ambijent, s obzirom na to da okruženost knjigama pruža osećaj opuštenosti i estetskog užitka.

Mnogi učesnici istraživanja se susreću s problemom nedostatka prostora gde bi odlagali knjige koje poseduju. Ovaj problem se privremeno rešava različitim strategijama, kao što su nabavka novih polica, premeštanje knjiga u druge prostorije, odlaganje knjiga na mesta koja nisu prvobitno predviđena u tu svrhu i slično. U nekim slučajevima, određeni broj knjiga se poklanja ili prodaje, ali su u tim situacijama u pitanju knjige koje nisu bliske senzibilitetu i preferencijama konkretnog čitaoca, te se za njih nije razvila afektivna vezanost. Uopšteno, dobijeni rezultati potvrdili su nalaze prethodno sprovednih istraživanja u kojima se zaključuje da je pojedincima teško da se razdvoje od knjiga koje poseduju. Razlozi za to najčešće su sentimentalne prirode, posebno ako su knjige nasleđene ili dobijene na poklon, te simbolizuju i afektivnu vezanost za osobe od kojih su potekle (Thumala Olave 2020).

Bez obzira na problem nedostatka prostora, za koji uglavnom nije pronađeno odgovarajuće rešenje koje bi bilo trajnijeg karaktera, nije primećeno da sagovornici izražavaju nameru da prestanu s uvećavanjem broja knjiga koje poseduju ili da barem uspore proces pribavljanja novih knjiga. Rast broja knjiga u okviru kućne biblioteke neminovno dovodi i do rasta broja nepročitanih knjiga,

međutim učesnici u našem istraživanju pokazali su određeni stepen rezilijentnosti prema savremenim trendovima i ne podležu impulsivnoj kupovini koja je karakteristična za potrošačka društva, već su više usmereni na racionalno i odgovorno donošenje odluka o nabavci novih knjiga, dok nepročitane knjige uglavnom smatraju alatom za pribavljanje informacija i sticanje znanja koji im je dostupan u svakom momentu.

Naposletku, u našem istraživanju nije uočeno da se pridaje veći značaj knjigama u elektronskom formatu i pored njihovih prednosti. Savremenim oblicima čitanja u digitalnom formatu ređe se pribegava i oni se ne percipiraju kao opozit fizičkoj knjizi, dakle oni nisu u antagonističkom, već u komplementarnom odnosu, što podržava ranija teorijska stanovišta (Božić 2011). Primat je neosporno dat štampanoj knjizi, s obzirom da upravo ovakav oblik čitanja generiše afektivnu vezanost, što je u skladu s prethodnim istraživanjima (Thumala Olave 2020), a ovo se posebno odnosi na praksu kolekcionarstva knjiga.

U širem društvenom kontekstu, rezultati našeg istraživanja ukazuju na postojanje svojevrsne potkulture koja je orijentisana prema čitanju i knjigama, a čija specifičnost ne podrazumeva samo razvijene čitalačke navike već obuhvata i druge prakse svakodnevnog života, kao što su uređenje stambenog prostora u kome knjige zauzimaju važno mesto, informisanje o knjigama, kupovinu knjiga, razmenu knjiga u vidu poklona i drugo. Ovako oblikovani ukusi i stil života predstavljaju indikatore kulturnog kapitala koji se može označiti kao ono što se u datom društvu i vremenu ceni, a pretpostavlja ne samo bliskost s legitimnom kulturom, već i različite kulturne forme i znanja koja se u širim ili užim društvenim grupama visoko vrednuju. Tako shvaćen, kulturni kapital bez sumnje postoji u Srbiji danas (Spasić 2013, 278). Ocenjujemo da upravo razvijeni kulturni kapital kod naših sagovornika stoji iza afektivne vezanosti za knjige koju smo ustanovili u našim rezultatima.

Sprovedeno empirijsko istraživanje predstavlja doprinos dubinskom razumevanju privrženosti knjigama u njihovom fizičkom obliku. S obzirom na to da je primenjen kvalitativni pristup, metodološka ograničenja tiču se veličine i reprezentativnosti uzorka, te bi se smernice za dalja istraživanja odnosile na primenu kombinovanog metoda. Primena više različitih istraživačkih tehnika i integracija kvalitativnih i kvantitativnih podataka doprinele bi sveobuhvatnijem uvidu u ispitivani fenomen, čime bi se omogućilo povezivanje makro i mikro nivoa analize.

Izjava

Potvrđujemo da je podneti članak pod nazivom „Cela kuća postaje biblioteka: strategije organizovanja prostora kućnih biblioteka" rezultat originalnog i nezavisnog akademskog rada autora, zasnovanog na našem sopstvenom intelek-

tualnom naporu, analizi i interpretaciji. Tokom pripreme ovog rukopisa autori su koristili AI alatku ChatGPT za prevod rezimea sa srpskog na engleski jezik. Autori su pregledali i revidirali sve rezultate iz ovog alata i preuzimaju punu odgovornost za konačni sadržaj rada.

Milica Jović
Snežana Štrangarić

Reference

Addido, Johannes, Samuel Katende, Esther Kataate Namakula and Taiwo Jumoke Ogundapo. 2025. „The role of students' home educational resources and parents' level of education in science achievement: Using TIMSS data for Egypt, Morocco, and South Africa”. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)* 11(1): 91-109. https://doi.org/10.46328/ijres.3582

Bavishi, Avni, Martin D. Slade and Becca R. Levy. 2016. „A chapter a day: Association of book reading with longevity”. *Social Science & Medicine 164:* 44–48. https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2016.07.014

Benjamin, Valter. 2017. *Raspakujem svoju biblioteku: beseda o kolekcionarstvu*. Beograd: Knjižarsko-izdavačka zadruga Baraba.

Bodrijar, Žan. 2023. *Potrošačko društvo: mitovi i strukture*. Beograd: Darma.

Božić, Jadranka. 2011. „(Post)kultura čitanja: vreme izazova”. *Čitalište* 19: 2-6.

Burdije, Pjer. 2023. *Isticanje razlike: Društvena kritika moći suđenja*. Loznica: Karpos.

Burdije, Pjer i Žan Klod Paseron. 2014. *Reprodukcija. Elementi za jednu teoriju obrazovnog sistema*. Fabrika knjiga.

da Col, Giovanni. 2015. „Tsundoku”. *HAU: Journal of Ethnographic Theory* 5 (2). https://doi.org/10.14318/hau5.2.001

Dragičević-Šešić, Milena. 1993. *Horizonti čitanja*. Beograd: Pont.

Eriksson, Kimmo, Jannika Lindvall, Ola Helenius and Andreas Ryve. 2022. „Higher-achieving children are better at estimating the number of books at home: Evidence and implications”. *Frontiers in Psyhology* 13: (1-10). https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1026387

Evans, M.D.R, Jonathan Kelley, Joanna Sikora and Donald Treiman. 2010. „Family Scholarly Culture and Educational Success: Books and Schooling in 27 nations”. *Research in Social Stratification and Mobility* 28 (2): 171-197.

Evans, M.D.R, Jonathan Kelley and Joanna Sikora. 2014. „Scholarly Culture and Academic Performance in 42 Nations”. *Social Forces* 1-34.

FEP – Federation of European publishers. 2025. „The European Book Market 2024/25 – Frankfurt Book Fair”. https://internationalpublishers.org/fep-presents-european-book-statistics-for-2024-25/

From, Erih. 2020. *Imati ili biti*. Beograd: Kosmos.

Heppt, Birgit, Melanie Olczyk and Anna Volodina. 2022. „Number of books at home as an indicator of socioeconomic status: Examining its extensions and their incremental

validity for academic achievement". *Social Psychology of Education* 25: 903–928. https://doi.org/10.1007/s11218-022-09704-8

Hicks, Taylor. 2023. „The Effect of Reading Habits on Academic Success". *Culminating Experience Projects*. 389. https://scholarworks.gvsu.edu/gradprojects/389

Jabbar, Abdul and Nosheen Fatima Warraich. 2023. „Gender differences in leisure reading habits: a systematic review of literature". *Global Knowledge, Memory and Communication* 72 (6/7): 572-592.

Karadeniz, Abdulkerim and Remzi Can. 2015. „A research on book reading habits and media literacy of students at the faculty of education". *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 174: 4058-4067. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.1155

Karijer, Žan-Klod i Umberto Eko. 2011. *Ne nadajte se da ćete se rešiti knjiga*. Čačak: Gradac.

Kovač, Miha and Adriaan van der Weel. 2018. „Reading in the era of digitisation: An introduction to the special issue". *First Monday*, 23 (10). http://dx.doi.org/10.5210/fm.v23i10.9448

Kraus, Tamara. 2025. „Istraživanje o čitanosti i kupovini knjiga u Republici Hrvatskoj". https://mvinfo.hr/file/articleAttachment/file/istrazivanje-2025-karika-noc-knjige.pdf

Mangel, Alberto. 2008. *Biblioteka noću*. Beograd: Geopoetika.

Marvasti, Amit. 2004. *Qualitative Research in Sociology.* London: Sage Publications.

Phillips, Angus and Miha Kovač. 2022. *Is this a book*? Cambridge.

Radulović, Mladen, Dragan Vesić i Dušica Malinić. 2020. „Cultural Capital and Student's Achievement: The Mediating Role of Self-efficacy". *Sociologija* 62 (2): 255-268.

Rodger, Nicola. 2018. „From Book To Bookish: Repurposing the Book in the Digital Era". *Intersectionalities and Media Archaeologies* 7 (1). https://doi.org/10.7275/511e-2k72

Rodić Lukić, Vesna, Mia Marić i Snežana Štrangarić. 2020. „Relational Impact of Cultural Capital and the Perception of Self-efficacy on Educational Achievement". *Teme* 44 (4): 1261-1274. https://doi.org/10.22190/TEME190321077R

Schüller-Zwierlein, André, Anne Mangen, Miha Kovač and Adriaan van der Weel. 2022. „Why higher-level reading is important". *First Monday* 27 (9). https://dx.doi.org/10.5210/fm.v27i9.12770

Sikora, Joanna, M.D.R. Evans and Jonathan Kelley. 2019. „Scholarly culture: How books in adolescence enhance adult literacy, numeracy and technology skills in 31 societies". *Social Science Research* 77: 1-15.

Spasić, Ivana. 2013. *Kultura na delu. Društvena transformacija Srbije iz burdijeovske perspektive*. Beograd: Fabrika knjiga.

Spasić, Ivana. 2020. „Informativno i performativno u polustrukturisanom intervjuu: primer studije teritorijalnog kapitala u Srbiji". *Sociologija* 62 (1), 83-104. https://doi.org/10.2298/SOC2001083S

Stanić, Sanja i Leon Jelača. 2017. „Društveni kontekst čitanja i knjige: mišljenja i stavovi učenika". *Školski vjesnik: Journal for Pedagogic Theory and Practice* 66 (2): 180-199.

Štrangarić, Snežana. 2022. „Uloga medija u akumulaciji kulturnog kapitala i reprodukciji društvenih nejednakosti". U: Štrangarić, Snežana; Marija Cvijetić i Miloš Šumo-

nja. (uredili). *Digitalni mediji, kultura i obrazovanje: konteksti, značenja i primena – zbornik radova* (str. 169-181). Sombor: Pedagoški fakultet.
Thumala Olave, Maria Angelica. 2018. „Reading matters: Towards a cultural sociology of reading”. *American Journal of Cultural Sociology* 6 (3): 417–454.
Thumala Olave, Maria Angelica. 2020. „Book love. A cultural sociological interpretation of the attachment to books”. *Poetics* 81: 1-11.
Vero, Eskja. 2019. „The Importance of Reading Books in students' life”. *Polis* 18 (2): 54-66.
Vilig, Karla. 2013. *Kvalitativna istraživanja u psihologiji*. Beograd: Clio.

Milica Jović
Faculty of Pedagogy,
University of Novi Sad

Snežana Štrangarić
Faculty of Education
University of Novi Sad

“The Whole House Becomes a Library”: Strategies for Organizing Home Library Spaces

This paper analyzes the cultural practice of book ownership within the context of home libraries. Within dominant theoretical approaches, previous research on cultural consumption has predominantly relied on quantitative methods. Such studies have provided valuable insights into the social role and cultural significance of books in contemporary societies, as well as into the ways reading practices and preferences are distributed across social structures. However, scholarly discourse has paid considerably less attention to qualitative approaches capable of illuminating individuals' subjective experiences and their everyday relationships with books.

To address this gap, an empirical study was conducted to examine how individuals with intensive reading practices and a strong emotional attachment to books perceive their home libraries. Particular attention was given to the strategies employed in organizing domestic library spaces and to the meanings attributed to their aesthetic dimensions. The research was based on semi-structured interviews with 30 participants. The findings reveal diverse perceptions of home libraries. They are most commonly understood as refuges or personal sanctuaries, while their utilitarian functions – as workspaces or sources of information – are emphasized less frequently. A common feature across participants' accounts is the understanding of the home library as a space dedicated to personal development and knowledge acquisition. Partic-

ipants employ various strategies of spatial organization, with aesthetic considerations playing a significant role. Despite facing limitations of available space, most respondents express no intention of discontinuing the expansion of their collections or replacing physical books with digital formats. This paper offers a qualitative contribution to understanding people's attachment to books and home libraries, while highlighting the subjective, emotional, and spatial dimensions of everyday reading experiences.

Keywords: books, book ownership, home library, domestic space, reading practices

Primljeno / Received: 29. 10. 2025.
Prihvaćeno / Accepted for publication: 30. 3. 2026.